

Обсерватория по икономика на културата

МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ИЗГОТВЯНЕ НА НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ИЗКУСТВАТА, КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО, КУЛТУРНИ И ТВОРЧЕСКИ ИНДУСТРИИ И КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ

ОБХВАТ:

ИЗКУСТВА, КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО, КУЛТУРНИ И ТВОРЧЕСКИ ИНДУСТРИИ И КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ

МЕТОДОЛОГИЯ:

Предложената методология се базира на документите, изготвени от Съвета за административна реформа от април 2010 г. Тя дава подход, който към момента се приема за базисен при изработването на стратегически документи в Република България. Друг възможен подход е, анализ на добрите европейски практики при изготвяне на национални стратегии в областта на културата. Можем да предположим, че доброто съчетание между тези две алтернативи, е основата за създаване на ефективен и ефикасен стратегически документ (Стратегия, Политика, Програма, План, Концепция - виж по-долу).

Основно изискване при изготвянето на Национална стратегия е принципът на публично партньорство между държавните институции и гражданското общество (неправителствените организации). Пряк израз на това партньорство са ОБЩЕСТВЕНИТЕ КОНСУЛТАЦИИ, които са първа крачка при създаването на всяка Национална стратегия.

Участници в процеса за стратегическо планиране, под формата на обществени консултации:

- Държавни органи и техните администрации
- Държавни културни институции
- Общински културни институции
- Творчески организации
- Неправителствени артистични организации

Обсерватория на икономика на културата

- Бизнес организации
- Академична общност
- Медиите
- Експерти на ниво Европейска комисия

ОБЩЕСТВЕНИ КОНСУЛТАЦИИ - ИНСТРУМЕНТИ ЗА КОЛИЧЕСТВЕН И КАЧЕСТВЕН АНАЛИЗ

Шест са основните принципи, които е необходимо да бъдат спазвани при провеждането на обществени консултации:

- 1. Всеобхватност** – консултациите трябва да бъдат национални; по сектори и по региони. Принципът на всеобхватност дава възможност на представителите на бизнеса, на неправителствения сектор и на местната власт да заявят и отстояват позиция. Обсъжданията по сектори биха извадили на повърхността най-широк кръг от проблеми и искания.
- 2. Прозрачност** – всички стратегически документи на правителството и всички мнения, изразени от участниците в консултациите, трябва да са публично достъпни.
- 3. Документиране** – всички изказани идеи и предложения трябва да бъдат документирани. Документирането приучва партньорите към носене на отговорност за поетите ангажименти. Необходимо е воденето на архив на всички обсъждания при разработването на стратегически документи.
- 4. Обратна връзка** – участниците трябва да получават отговори и реагиране на техните предложения. Тъй като дебатът протича в размяна на позиции между участниците, приемането или отхвърлянето на позиция трябва да бъде мотивирано чрез обратна връзка до заинтересованите страни.
- 5. Приемственост** – консултациите трябва да се провеждат систематично с оглед на формулирането на реалистични стратегически документи, които да се ползват с обществена подкрепа. Този принцип гарантира, че една нова политическа линия няма

Обсерватория на икономика на културата

да отрече вече поетите ангажменти в рамките на дебата по изготвяне на стратегическия документ и да ги подмени с нови.

6. Равнопоставеност – всички заинтересовани страни трябва да имат възможност за участие в консултациите. Този принцип гарантира, че освен всеобщо участието е и равнопоставено – всяка позиция тежи колкото всички останали.

Инструменти на обществените консултации:

В процеса на изготвяне и прилагане на Национална стратегия за българската култура и под секторни политики, могат да бъдат използвани качествени и количествени инструменти за обратна връзка с гражданското общество:

1. Качествени инструменти
 - Фокус групи
 - Интернет или писмени консултации
 - Конференции
 - Семинари
 - Публични дебати
2. Количествени инструменти
 - Социологическо изследване
 - Анкетно проучване

Националната стратегия за изкуствата, културните и творчески индустрии е дългосрочен документ (10 години), който трябва да съдържа следните последователни ЕЛЕМЕНТИ:

1. Анализ на състоянието на сектора
2. Сравнителен европейски анализ
3. Визия за развитието на сектора
4. Водещи принципи при разработване на стратегията
5. Стратегически принципи на секторните политики
6. Дейности за постигане на целите
7. Очаквани резултати от изпълнението на предвидените дейности
8. Приложения(законодателна рамка, финансова рамка, статистическа рамка)

Обсерватория на икономика на културата

1. Анализ на състоянието на сектора

Описва настоящето състояние на сектора, проблемите, причините, които са ги породили и набелязва насоките за развитие. Като за тази цел, анализът трябва да се обвърже със законодателна и финансова рамка, както и със статистическа рамка с индикатори синхронизирани с ЕВРОСТАТ. Или, търсим отговор на въпросите - Къде сме? Къде бихме искали да отидем в степента си на развитие? Какво ни ограничава? (ресурси, среда) Важен елемент е яснотата относно наличните данни (количествени, качествени, степен на достоверност), установяването на възможни липси и инструменти за набирането им. Трябва да се дефинират основните субекти - заинтересовани страни, като се дефинират ролята на държавата, пазарът и третия сектор.

За целта на анализа се използват следните методи:

➤ SWOT анализ

Анализ на вътрешните (силни и слаби) и външни (възможности и заплахи) страни на изкуствата, културните и творческите индустрии.

➤ PEST анализ

Анализ на текущото състояние на сектора, като за целта се извършва оценка на средата чрез оценка на влиянието на следните фактори:

- Политически фактори, напр. национални, правителствени приоритети и програми и степента им на влияние върху конкретния сектор и неговата институционална среда;
- Икономически фактори, напр. степен на навлизане на пазарни отношения в сектора.
- Социални фактори, напр. промяна в начина на живот, образование, навлизане на нови културни влияния и субкултурни групи.
- Технологични фактори, напр. навлизане на дигитализацията в сектора, възможни технологични ограничения произтичащи от природата на продукта при сценичните изкуства и т.н.

Обсерватория по икономика на културата

Визия за развитието на сектора

Тя представлява посока на развитие и дава нужните дейности за постигане мисията и целите за срок от 3-10 години. Визията дава представа за сектора след прилагане на стратегията. Изисква се да бъде съобразена с Националния план за развитие, както и с европейските документи, които са базисни за сектора.

Водещи принципи при изпълнение на стратегията

Принципи, които са основополагащи за реализирането на стратегията, например устойчиво развитие на сектора, достъпност до културни стоки и услуги- нарастване на културното потребление, децентрализация и деконцентрация на културни дейности, публично частно партньорство, алтернативни финансови инструменти на базата на допълняемост.

Стратегически цели на секторните политики

Те трябва да отговарят на следните принципи:

1. Релевантност (целите трябва да стимулират институцията да изпълнява своята мисия);
2. Реалистичност на подхода (целите трябва да бъдат реалистични, като се отчитат външните и вътрешните фактори);
3. Мотивираност (целите трябва да стимулират дейностите в рамките на съответната област на политиката);
4. Прозрачност/разбираемост (целите трябва да бъдат определени просто и ясно);
5. Ангажираност/задължителност (целите трябва да предопределят задълженията);
6. Хармонизираност (целите в областта на политиката и звената вътре в институцията трябва да бъдат в тясна взаимна връзка).

Дейности за постигане на целите на стратегията

Обсерватория на икономика на културата

Тук се определят дейностите за постигане на всяка една определена цел, като е необходимо, дейностите да могат да бъдат измервани чрез индикатори в следната последователност:

ЦЕЛ	ДЕЙНОСТ	ЗАДАЧИ	ИНДИКАТОРИ	ИЗПЪЛНИТЕЛ	ПЕРИОД	РЕСУРС

Очаквани резултати от предвидените дейности

Определят се и се описват очакваните резултати от конкретните дейности, като за да се докаже, че конкретната политика е довела до резултат е нужно те да бъдат измерени или дадени в измерими стойности (индикатори). Например- 1/количествени индикатори-брой продадени билети, брой постановки, брой продадени книги, брой произведени филми, брой културни организации, 2/ във финансови измерения-добавена стойност към Брутния вътрешен продукт, размер на разходите за културни дейности в домакинските бюджети, 3/качествени измерители- достъп до културни стоки и услуги, 4/ степен удовлетвореност на обществото

Други стратегически документи (различни по обхват и времеви период)

Национална програма - оперативен документ за осъществяване на Националната стратегия. В нея се описват по-детайлно стратегическите цели, заложи в Националната стратегия. Обхватът и е 3-4 години, като съдържа план за действие за осъществяване на националната програма в краткосрочен аспект.

Структурата на националната програма съдържа:

- Стратегически цели
- Оперативни цели
- Действия за осъществяването им
- План за действие по изпълнението им

Обсерватория на икономика на културата

Стратегическият план за действие на институцията събира на едно място целите, дейностите и сроковете, произтичащи от отделните стратегии, програми и планове, към чиято реализация институцията има отношение. Целта на стратегическия план на институцията е да разпредели дейностите по административните звена в системата, като в същото време бюджетната програма определя колко ще струва изпълнението на дейностите.

- Разработването и изпълнението на стратегическия план на културните институции се състои от следните етапи:
- Формулиране на мисията;
- Определяне на областите на политиката;
- Дефиниране на визията в областта на политиката;
- Дефиниране на стратегическите цели;
- Индикатори за изпълнение в областта на политиката;